

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2005-2006

21 november 2005

VOORSTEL VAN DECREET

– van de heren **Karim Van Overmeire, Stefaan Sintobin, Roland Van Gothem, Luk Van Nieuwenhuysen en John Vrancken** –

betreffende het houden van een volksraadpleging over de Europese Grondwet

VOORSTEL VAN DECREET

– van de heren **Eloi Glorieux en Jos Stassen** en mevrouw **Vera Dua** –

houdende organisatie van een volksraadpleging in Vlaanderen over het verdrag tot instelling van een Grondwet voor Europa

VERSLAG

namens de Commissie voor Binnenlandse Aangelegenheden, Bestuurszaken, Institutionele en Bestuurlijke Hervorming en Decreetsevaluatie uitgebracht door de heer Marnic De Meulemeester

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Norbert De Batselier.

Vaste leden:

de dames Katleen Martens, An Michiels, de heren Wim Van Dijk, Joris Van Hauthem, mevrouw Linda Vissers;

de heren Hubert Brouns, Johan Sauwens, mevrouw Joke Schauvliege, de heer Jan Verfaillie;

de heer Marnic De Meulemeester, mevrouw Marleen Vanderpoorten, de heer Francis Vermeiren;

de heren Norbert De Batselier, Jacky Maes, Dany Vandenbossche.

Plaatsvervangers:

de heer Thieu Boutsen, mevrouw Marie-Rose Morel, de heren Luk Van Nieuwenhuysen, Karim Van Overmeire, mevrouw Gerda Van Steenberge;

mevrouw Cathy Berx, de heren Ludwig Caluwé, Stefaan De Clerck, Luc Van den Brande;

de heer Sven Gatz, mevrouw Vera Van der Borgh, de heer Paul Wille;

de heren Patrick Janssens, Herman Lauwers, Marcel Logist.

Toegevoegde leden:

de heer Jos Stassen;

de heer Jan Peumans;

de heer Christian Van Eyken.

Zie:

215 (2004-2005)

– Nr. 1: Voorstel van decreet

– Nr. 2: Amendementen

Zie ook:

582 (2005-2006)

– Nr. 1: Voorstel van decreet

– Nr. 2: Amendementen

INHOUD

	Blz.
1. Inleidende uiteenzetting door de heer Karim Van Overmeire	4
2. Inleidende uiteenzetting door de heer Eloi Glorieux	7
3. Standpunt van de Vlaamse Regering	8
4. Bespreking	9
5. Replieken van de indieners van de voorstellen van decreet	12
6. Stemming	13

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Binnenlandse Aangelegenheden, Bestuurszaken, Institutionele en Bestuurlijke Hervorming en Decreetsevaluatie besprak op 17 november 2005 het voorstel van decreet betreffende het houden van een volksraadpleging over de Europese Grondwet (*Parl. St. VI. Parl. 2004-05, nr. 215/1*), in samenhang met het voorstel van decreet houdende organisatie van een volksraadpleging in Vlaanderen over het verdrag tot instelling van een Grondwet voor Europa (*Parl. St. VI. Parl. 2005-06, nr. 582/1*).

1. Inleidende uiteenzetting door de heer Karim Van Overmeire

De heer *Karim Van Overmeire* stelt dat op 29 oktober 2004 de staats- en regeringsleiders van de 25 lidstaten van de Europese Unie het ‘Verdrag tot instelling van een Grondwet voor Europa’ ondertekenden. Deze tekst is meer dan het zoveelste verdrag in de geschiedenis van de Europese eenmaking. De Grondwet voor Europa is een mijlpaal waarbij er een kwalitatieve stap wordt gezet. Het Verdrag tot instelling van een Grondwet voor Europa bevat naast een preambule vier delen en daarnaast een reeks protocollen en verklaringen. Deel I legt de algemene principes vast. Bij artikel I-1 wordt de Europese Unie ingesteld, in tegenstelling tot de huidige verdragen waarin sprake is van de ‘Verdragsluitende Partijen’. Dat onderlijnt de constitutionele aard van de tekst, die duidelijk meer wil zijn dan een gewoon verdrag. Artikel I-1 geeft de Europese Unie rechtspersoonlijkheid en artikel I-10 bevestigt het ‘burgerschap van de Unie’. Met andere woorden: het Verdrag tot instelling van een Grondwet voor Europa houdt een onmiskenbare verschuiving in van de Europese Unie als – in essentie – een samenwerkingsverband van soevereine lidstaten, naar een Europese Unie met duidelijke kenmerken van een federatie.

Dat wordt nog versterkt door deel II dat het ‘Handvest van de grondrechten van de Unie’ omvat. Dat Handvest van Europese grondrechten bestaat al sinds Nice 2000, maar door de integratie van dit corpus in de Grondwet wordt het voor de ‘burger van de Unie’ mogelijk om er zich op te beroepen ten aanzien van de Europese instellingen én ten opzichte van de lidstaten, wanneer die Europees recht toepassen. Het gaat hier om een fundamentele wijziging van de rechtspositie van de burgers ten aanzien van de instellingen en handelingen van de Unie en van de lidstaten.

Deel III omschrijft het beleid en de werking van de Unie. In vergelijking met de bestaande verdragen ondergaat de institutionele architectuur van de Europese Unie verregaande wijzigingen. Op 63 terreinen verliezen de lidstaten hun vetorecht en wordt een beslissing bij unanimitéit vervangen door een beslissing bij gekwalificeerde meerderheid. Beslissingen bij gekwalificeerde meerderheid worden de regel. Dat komt neer op een grootschalige soevereiniteitsafstand.

De heer Van Overmeire meent dat de kans klein is dat de voorliggende tekst daadwerkelijk ooit een Grondwet voor Europa wordt. Na het referendum in Frankrijk, waar 55% tegen stemde, en na de volksraadpleging in Nederland, waar 62% tegen stemde, is de ratificatieprocedure in verschillende landen stilgelegd. De kans dat bijvoorbeeld de Britten in hun eerder aangekondigd referendum zich gunstiger over de Europese Grondwet zouden hebben uitgelaten dan de Fransen of de Nederlanders, was overigens uitermate klein.

De aanvankelijk vooropgestelde datum voor inwerkingtreding – 1 november 2006 – wordt bijna zeker niet gehaald. Eind september 2005 verklaarde commissievoorzitter José Manuel Barroso dat er binnen afzienbare tijd geen Europese Grondwet komt, en men beter niet teveel energie meer steekt in institutionele scenario’s. Hij hield een pleidooi om voorlopig verder te werken op basis van de bestaande verdragen.

De heer Van Overmeire vindt het technisch-juridisch zinloos dat Vlaanderen de ratificatieprocedure toch zou voortzetten, maar er is blijkbaar een meerderheid in het parlement om door te gaan met de procedure. De spreker is alleszins tevreden dat het Vlaams Parlement – anders dan het federale niveau – de tijd neemt om deze belangrijke tekst grondig te behandelen. In de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme werd een duidelijk tijdspad voor behandeling afgesproken. De minister heeft het ontwerp van decreet reeds toegelicht en het collectief verzoekschrift over de Europese Grondwet is reeds behandeld. Op 13 december 2005 begint de eigenlijke bespreking van het ontwerp. Nadat de commissie kennis gekregen heeft van de tekst van het samenwerkingsakkoord tussen de verschillende parlementen, zal er over het ontwerp van decreet gestemd worden.

In het voorliggend voorstel van decreet wordt voorgesteld om over deze belangrijke aangelegenheid een volksraadpleging in Vlaanderen te organiseren. Vol-

gens de spreker kan een dergelijke belangrijke stap immers niet gezet worden zonder deze raadpleging. In de preambule staat dat de Europese Grondwet de ‘wil van de burgers’ weerspiegelt. De spreker wil die stelling graag aan de realiteit toetsen en stelt voor de Vlamingen een eenvoudige vraag voor te leggen, waarop met ‘ja’ of ‘neen’ kan worden geantwoord: “Wilt u dat ons land toetreedt tot het verdrag tot instelling van een Grondwet voor Europa?”.

De heer Van Overmeire stelt vast dat er op federaal niveau lang gediscussieerd werd over de vraag of er al dan niet een volksraadpleging moest komen. Er werden sterke argumenten naar voor geschoven. De spreker citeert uit de toelichting van het wetsvoorstel van 14 oktober 2003 van de heren De Gucht en Daems: “(De Grondwet) bevat dus zeer ingrijpende veranderingen in het politieke bestel van de Unie en het democratisch leven van de burger in Europa. De beste manier om voor de goedkeuring van een dergelijke karakterverandering van de Unie een maatschappelijk draagvlak te verkrijgen, is de organisatie van een volksraadpleging. Naast het verlenen van een belangrijke impuls aan het publiek debat over de Europese integratie zal dergelijke raadpleging eveneens de betrokkenheid van de burgers verstevigen bij deze belangrijke integratiestap.”

Uiteindelijk werd er geen meerderheid gevonden om een volksraadpleging op federaal niveau te organiseren. Dat heeft volgens de spreker te maken met het feit dat de Belgische constructie geen directe democratie verdraagt, want dan zou de tegenstelling tussen Vlaanderen en Wallonië aan het licht komen. Dat werd trouwens met zoveel woorden gezegd in de bevoegde kamercommissie, waar PS’er Thierry Giet stelde: “Bovendien mogen de specifieke kenmerken van België niet uit het oog worden verloren. Een volksraadpleging houdt steeds het risico in dat ze leidt tot een beslissing die zou worden ervaren als het opleggen van de wil van de ene gemeenschap aan de andere.”. De spreker merkt hierbij op dat men voor dat fenomeen geen volksraadpleging nodig heeft en dat naar aanleiding van het migrantenstembrecht precies dat gebeurde ten nadele van Vlaanderen.

Het andere argument dat federaal aan bod kwam, met name dat de discussie zou worden vervalst omwille van de eventuele toetreding van Turkije, kan in het kader van voorliggend voorstel van decreet niet gebruikt worden. Dat voorstel handelt enkel en

alleen over het Verdrag tot instelling van een Grondwet voor Europa.

De heer Van Overmeire stelt vast dat tegenstanders van een volksraadpleging de adviezen van de Raad van State aanhalen. De Raad van State meent dat een volksraadpleging niet mogelijk is zonder eerst de Grondwet te herzien. In haar advies van 29 november 2004 over het wetsvoorstel De Gucht-Daems formuleerde de Raad van State het als volgt: “De bedoeling is ongetwijfeld dat de drie takken van de wetgevende macht die de mening van het volk over die aangelegenheden hebben vernomen, vervolgens initiatieven nemen in overeenstemming met de wil van de burgers, waarvoor er gelegenheid zal zijn geweest om hem uit te drukken (...) Uit een en ander blijkt dat de strekking van het wetsvoorstel is om de uitvoerende en wetgevende vergaderingen, zelfs de grondwetgevende macht, te bewegen bepaalde beslissingen behorende tot het terrein van de hun bij de Grondwet opgedragen bevoegdheden te nemen of te laten. Deswege kan het niet worden geacht zich te verdragen met de regeling ingesteld bij de Grondwet (...) Het door de Grondwet aldus ingesteld representatieve stelsel impliceert dat het volksvertegenwoordigende vergaderingen zijn die de beslissingen nemen in de aangelegenheden die tot hun bevoegdheid behoren en dat ze in de uitoefening van hun mandaat, noch in rechte, noch in feite, mogen worden gebonden.”

De spreker heeft kanttekeningen bij dat advies. De Raad van State gaat nogal licht over het onderscheid tussen een bindend referendum en een consultatieve volksraadpleging. Een volksraadpleging kent geen beslissingsbevoegdheid toe aan de bevolking. Ze heeft slechts tot doel de bevolking te raadplegen. Er bestaat geen enkele verplichting om het parlement te laten stemmen conform het resultaat van de volksraadpleging. Veel kan afhangen van de uitslag, maar bijvoorbeeld ook van de opkomst. In een vorige volksraadpleging, over de Koningskwestie, heeft men overigens ook niet conform de resultaten van de volksraadpleging gehandeld.

Mocht de volksraadpleging het gevolg zijn van een burgerinitiatief, dan rijzen er wellicht wel gewichtige constitutionele bezwaren. Een consultatieve volksraadpleging op parlementair initiatief kan echter gezien worden als een vorm van informatieverwerving in het kader van het parlementair onderzoeksrecht. De spreker verwijst naar het collectief verzoekschrift van de heren Sleenckx, Debunne, Van Outrive c.s.

dat spreekt van een ‘beleidsvoorbereidende raadpleging’.

De spreker doet opmerken dat de federale regering de beslissing om al dan niet een volksraadpleging te organiseren aan het parlement overliet. De regering heeft niet vooraf gesteld dat een volksraadpleging ongrondwettig was. Men heeft de beslissing van het parlement afgewacht.

De heer Van Overmeire toont zich verbaasd over de rigide redenering van de Raad van State wanneer het over de grondwettigheid van een volksraadpleging gaat. Diezelfde Raad van State legt immers een grote soepelheid aan de dag in haar advies ten aanzien van het Verdrag tot instelling van een Grondwet voor Europa. Sinds 1970 voorziet de Grondwet (artikel 34) in de mogelijkheid van bevoegdheidsoverdrachten naar internationale organisaties, maar de vraag is of dit Verdrag tot instelling van een Grondwet voor Europa hier wel volledig in past. De bevoegdheden van de Europese Unie zijn niet scherp afgelijnd en kunnen zonder verdragswijziging uitgebreid worden. De spreker verwijst in dit verband naar de flexibiliteitsclausule. Stemming bij gekwalificeerde meerderheid is de regel geworden in de Europese Grondwet. De spreker kan zich niet voorstellen dat de Grondwetgever van 1970 een dergelijke verregaande bevoegdheidsoverdracht voor ogen had.

Hoe verhoudt de Europese Grondwet zich overigens tot de Belgische Grondwet? De voorrang van het recht van de Unie wordt uitdrukkelijk in de Europese Grondwet ingeschreven. Aangezien de Unie altijd maar meer bevoegdheden naar zich toetrekt en praktisch geen enkel domein onaangeroerd laat, en beslissing bij gekwalificeerde meerderheid de regel wordt, is deze voorrang erg verstrekkend. De zogenaamde ‘Europese Grondwet’ voorziet overigens een procedure waarbij een miljoen Europese burgers zich met een verzoekschrift tot de Europese Commissie kunnen wenden. Artikel I-47 van het Verdrag bepaalt dat, wanneer minstens een miljoen burgers van de Unie, afkomstig uit een significant aantal lidstaten, van oordeel zijn dat inzake een aangelegenheid een rechtshandeling van de Unie nodig is ter uitvoering van de Grondwet, zij het initiatief kunnen nemen de Commissie te verzoeken binnen het kader van de haar toebedeelde bevoegdheden een passend voorstel daartoe in te dienen. De heer Van Overmeire is verbaasd dat de Raad van State geen graten ziet in een dergelijke vorm van directe participatie van de burgers aan het totstandkomen van Europese, en dus hiërarchisch hogere wetgeving, maar wel bezwaar

zou hebben tegen een louter consultatieve volksraadpleging.

De heer Van Overmeire merkt op dat veel belangrijke hervormingen nooit tot stand zouden gekomen zijn mocht de wetgever altijd de adviezen van de Raad van State hebben gevolgd. Hij verwijst naar de invoering van het algemeen enkelvoudig stemrecht, waarbij de Grondwet pas twee jaar na de invoering ervan aan de wet werd aangepast. De Koningskwesie is een tweede voorbeeld. Ook de soevereiniteitsoverdrachten die er tussen 1950 en 1970 gebeurden door het afsluiten van internationale verdragen waren tot 1970 in feite strijdig met de Grondwet.

De essentie is volgens de heer Van Overmeire dat het hier niet gaat om een eenvoudig verdrag maar om het opzetten van een nieuwe grondwettelijke orde. Hij merkt op dat in de preambule wordt verwezen naar de werkzaamheden van de Europese Conventie. Er staat dat de Europese Conventie namens de burgers (en de staten van Europa) het ontwerp van deze Grondwet heeft opgesteld. Dat illustreert dat de zogenaamde Europese Grondwet niet het loutere resultaat is van tussen staten gevoerde onderhandelingen, maar wel degelijk resulteert uit het werk verricht door afgevaardigden die namens de burgers spreken.

Het gaat met andere woorden om een nieuwe constitutionele orde. De Belgische Grondwet voorziet logischerwijze geen enkele specifieke regeling om een nieuwe grondwettelijke orde uit te werken. De Belgische Grondwet zelf werd, toen hij geschreven werd in 1831, ook niet getoetst aan de bestaande Grondwet van het Koninkrijk der Nederlanden. In dergelijke situaties is een raadpleging van het volk een gangbare praktijk om aan de nieuwe grondwettelijke orde het vereiste draagvlak te verlenen.

De organisatie van een volksraadpleging in Vlaanderen zou een dubbel voordeel hebben. De Vlamingen zouden zich ten eerste voor of tegen het verdrag kunnen uitspreken. Een tweede voordeel is dat Vlaanderen als een politieke entiteit op de kaart zou worden geplaatst. Heel Europa zou geïnteresseerd zijn in wat er in Vlaanderen gebeurt. Indien een meerderheid in Vlaanderen de Europese Grondwet zou goedkeuren, zou dat een impuls geven aan de voorstanders van een verdere Europese integratie. Maar als een meerderheid zich tegen de Europese Grondwet zou uitspreken, zou Vlaanderen op de politieke kaart van Europa worden geplaatst.

De spreker is er zich van bewust dat men in het voorliggende voorstel van decreet een ruime delegatie aan de Vlaamse Regering verleent. Er zullen echter amendementen worden voorgesteld om het eigen voorstel van decreet verder technisch uit te werken (zie *Parl. St. Vl. Parl. 2004-05, nr. 215/2*).

De spreker merkt nog op dat er vanuit N-VA eveneens een voorstel van decreet werd aangekondigd maar dat dit blijkbaar niet werd ingediend.

Tot besluit stelt de heer Van Overmeire dat het hier gaat om een van de belangrijkste aangelegenheden van de jongste decennia. De juridische bezwaren zijn bekend, evenals de politieke meningsverschillen. Daarom zal de organisatie van een volksraadpleging een politieke beslissing zijn, waarbij de spreker hoopt dat Vlaanderen de kans om de burger te horen over deze materie niet zal laten voorbijgaan.

2. Inleidende toelichting door de heer Eloi Glorieux

De heer *Eloi Glorieux* stelt vast dat na de afwijzing van de Europese Grondwet in Frankrijk en Nederland het Europees integratieproces in een crisis is terecht gekomen. Het gaat dan niet om een klassieke crisis tussen lidstaten, maar een crisis tussen de Europese bevolking en de Europese politieke leiders. Misschien speelt hierin wel mee dat heel het Europese project een evidentie geworden is en dat veel mensen er zich niet meer betrokken bij voelen. Anderzijds blijkt echter dat de weerstand ook op inhoudelijke argumenten gebaseerd is. Politici mogen niet te vlug besluiten dat de mensen onwetend zijn en dat men dan maar in hun plaats moet beslissen.

Het slechtste dat men nu kan doen volgens de heer Glorieux is te kiezen voor de vlucht vooruit, beweren dat de burger het niet begrepen heeft, snel overgaan tot ratificatie van het verdrag, en het nadien proberen uit te leggen. Dat zou de kloof tussen de Europese burger en de Europese politici enkel maar verdiepen. Ook hopen dat alles wel vanzelf in de plooi zal vallen is geen oplossing. Wat wel moet gebeuren is dat politici de mensen terug warm maken voor Europa. Men moet van Europa opnieuw een wervend project maken.

De spreker merkt op dat uit de volksraadplegingen in Frankrijk en Nederland is gebleken dat het neenkamp niet homogeen maar zeer divers is. Sommigen wijzen de Grondwet af omdat ze anti-Europa zijn;

anderen hadden meer conservatieve en nationalistische argumenten; nog anderen hadden daarentegen eerder progressieve argumenten door te pleiten voor meer solidariteit en een minder liberaal Europa. De politiek moet de moed hebben om met dat zeer heterogene neenkamp het debat aan te gaan.

Elke politieke partij die het goed meent met Europa moet nu goed luisteren naar de mensen en de moed opbrengen om het debat met de mensen aan te gaan. Snel tot een ratificatie overgaan vanuit een ivoren toren draagt immers bij tot de versterking van de overtuiging van de mensen die vinden dat het Europese project zich boven hun hoofd afspeelt.

Groen! is bereid zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid op te nemen en het debat met de bevolking aan te gaan. Groen! wil de mensen opnieuw enthousiasmeren voor een groener, socialer, pacifistisch Europa door in dialoog te gaan en een positief project voor te stellen. Momenteel ontbreekt het aan een dergelijk positief project. In Nederland wordt beweerd dat er eigenlijk twee neen-campagnes werden gevoerd. Enerzijds was er de neen-campagne van het neenkamp; anderzijds de neen-campagne van de Nederlandse regering. De regering beperkte haar rol in de campagne immers tot het aangeven van de redenen waarom men 'neen' moest zeggen tegen het neenkamp, maar vergat zelf een wervend Europees project naar voor te schuiven. Die fout mag men in Vlaanderen niet maken. Daarom moet men luisteren naar de bevolking en het maatschappelijk middenveld.

De heer Glorieux stelt dat Groen! steeds een koele minnaar is geweest van de Europese Grondwet. De tekst is immers verre van ideaal en in veel opzichten is er verbetering nodig. In andere opzichten echter betekent de Europese Grondwet een stap vooruit. Net daarom is het zo belangrijk het debat daarover met de mensen aan te gaan. Die mensen hebben nu de indruk dat de politieke leiders het zelf allemaal niet goed meer weten.

Groen! kon zich oorspronkelijk vinden in de organisatie van een algemeen en breed maatschappelijk debat over de Europese Grondwet, waarbij in de provinciesteden confrontaties van ideeën zouden worden georganiseerd. Dat is trouwens de inhoud van voorstellen van resolutie van enerzijds de meerderheidspartijen en anderzijds Groen! Voor de spreker is het echter duidelijk dat een dergelijk debat er niet zal komen. Daarom wordt er voor een consultatieve

volksraadpleging gepleit. Dan zullen zowel de voorals de tegenstanders hun kaarten op tafel moeten leggen en moeten de politici uit hun ivoren torens komen en het debat met de burger aangaan.

De spreker meent dat men van deze Europese crisis een opportuniteit zou moeten maken om nieuwe wegen te zoeken en stappen vooruit te zetten. Er is meer dan ooit behoefte aan een Europese Unie die een politieke unie wil zijn en niet enkel een vrijhandelszone. De Europese Unie moet een duurzaam, sociaal en ecologisch beleid voeren, moet een mondiale speler voor vrede zijn en kiezen voor een andere globalisering, moet een aantrekkelijke oefening inhouden in democratie en samenleving in kleur.

Groen! gelooft in zijn politiek project, in basisdemocratie en in Europa. Daarom wordt aan de fracties gevraagd dat de confrontatie van ideeën niet enkel onder politici in het parlement zou plaatsvinden, maar ook met de mensen. Vandaar werd voorliggend voorstel van decreet ingediend. Dat voorstel is sterk geïnspireerd op het voorstel dat N-VA had voorbereid maar dat uiteindelijk niet werd ingediend. Via amendement zal worden voorgesteld dat niet enkel Belgen aan de volksraadpleging mogen deelnemen maar ook buitenlanders die vijf jaar in Vlaanderen wonen. Verder zal worden voorgesteld de leeftijd voor deelname op zestien jaar te brengen (zie *Parl. St. VI. Parl. 2005-06, nr. 582/2*).

3. Standpunt van de Vlaamse Regering

De heer *Yves Leterme*, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Institutionele Hervormingen, Landbouw, Zeevisserij en Plattelandsbeleid, benadrukt dat de Vlaamse Regering voorstander is van een maatschappelijk debat over de toekomst van Europa, met inbegrip van haar institutionele dimensie en van het ontwerp van Europese Grondwet. Door een grotere betrokkenheid van de burger zou de legitimiteit van het Europese beleid worden versterkt. De minister-president verwijst in dit verband ook naar het voorstel van resolutie betreffende de resultaten van de referenda over de Europese Grondwet in Frankrijk en Nederland en de nood aan het organiseren in Vlaanderen van een volgehouden maatschappelijk debat over welke richting de Europese eenmaking moet uitgaan (*Parl. St. VI.*

Parl. 2004-05, nr. 392/1), dat op 6 december 2005 in de bevoegde commissie zal worden behandeld.

De minister-president verklaart dat de Vlaamse Regering op voorstel van minister Bourgeois een bedrag van 32.000 euro heeft vrijgemaakt om in Vlaamse provinciesteden het maatschappelijk debat mogelijk te maken. De regering zal een pedagogische handleiding ter beschikking stellen voor mensen die over de Europese Grondwet informatie wensen te geven. Er zal een informatieve website worden opgestart die extra informatie ontsluit voor de bevolking. Kortom, de Vlaamse Regering is voorstander van het maatschappelijk debat en wenst het ook actief te ondersteunen.

De Vlaamse Regering is evenwel geen voorstander van het houden van een volksraadpleging in Vlaanderen over de Europese Grondwet. Er is immers een onverantwoord hoog risico van vermenging van het vraagstuk ten gronde over de Europese Unie met andere politieke vraagstukken. Dat werd overigens aangetoond in de landen waar men wel is overgegaan tot de organisatie van een volksraadpleging. Bij de besluitvorming daar waren vaak andere elementen dan de Europese Grondwet doorslaggevend. Een tweede belangrijke reden voor het feit dat de regering geen voorstander is van een volksraadpleging, is dat het document in kwestie zo omvattend is dat het zich niet leent tot een louter 'ja' of 'neen'.

Ten slotte verwijst de minister-president naar een aantal grondwettelijke problemen bij de eventuele organisatie van een volksraadpleging. Conform een advies van de Raad van State van januari 2003 naar aanleiding van een voorstel van decreet houdende instelling van een deelstatelijke volksraadpleging, is in onze huidige grondwettelijke voorzieningen het systeem van volksraadplegingen een dermate ingrijpende aanvulling en herijking van het representatieve stelsel en van de wijze waarop de machten worden uitgeoefend, dat het in de Grondwet zelf behoort te worden geregeld en niet bij decreet kan worden ingevoerd. De voorliggende voorstellen van decreet zijn met andere woorden niet verenigbaar met de huidige constitutionele ordening.

Om al die redenen is de Vlaamse Regering geen voorstander van de goedkeuring van de voorliggende voorstellen van decreet.

4. Bespreking

Mevrouw *Miet Smet* is van oordeel dat men een onderscheid moet maken tussen het organiseren van een volksraadpleging en van een maatschappelijk debat. In de tussentijd van de beide indieners wordt ten onrechte gesteld dat diegenen die tegen een volksraadpleging zijn ook tegen een maatschappelijk debat zijn. De spreker verwijst naar het voorstel van resolutie van de meerderheidspartijen dat ook de minister-president vernoemde. Daarin wordt niet voor een eenmalig maatschappelijk debat gepleit want dat is onvoldoende gelet op het proces dat Europa ook de volgende jaren zal beheersen. Met de stap naar een Europese Grondwet is het einde van de Europese beweging immers niet bereikt. Er zal een blijvend maatschappelijk debat noodzakelijk zijn.

Vandaar strekt het voorstel van resolutie ertoe een blijvend debat te organiseren, zowel in de scholen als via de regering, het Vlaams Parlement en de verschillende organisaties van het maatschappelijk middenveld. Er wordt uitdrukkelijk gevraagd daarvoor de nodige financiële middelen te voorzien. De indieners van het voorstel van resolutie zijn evenwel geen voorstander van een volksraadpleging omwille van de argumenten die door de minister-president werden aangehaald.

Het verwondert de spreker dat de volksraadpleging wordt verdedigd door enerzijds Vlaams Belang en anderzijds Groen!, terwijl beide duidelijk verschillende bedoelingen hebben voor wat de uitkomst betreft. De ene vindt eigenlijk dat er al te veel Europa is terwijl de andere nog meer Europa wil. Het is opmerkelijk dat beide tegengestelde opvattingen elkaar op bepaalde momenten zo goed kunnen vinden.

De spreker besluit dat zij pleit voor de organisatie van een maatschappelijk debat. Zij hoopt dat het voorstel van resolutie waarvan sprake een duidelijke meerderheid zal krijgen en dat het Vlaams Parlement en de Vlaamse Regering een inspanning zullen doen om dat debat te ondersteunen.

Het verwondert de heer *Karim Van Overmeire* dat de VLD, die de burger meer zeggenschap wilde geven via onder andere referenda en die in 2003 terzake nog een voorstel van wet indiende, blijkbaar een bocht van 180° heeft gemaakt. De spreker betreurt het dat N-VA verklaringen aflegt in de pers over het organiseren van een volksraadpleging over Europa maar

dan uiteindelijk laat weten dat het desbetreffende voorstel van decreet niet zal worden ingediend. Dat heeft volgens de spreker te maken met het 'zwijgakoord' tussen de meerderheidspartijen.

De heer Van Overmeire heeft geen enkele opmerking gehoord over zijn stelling dat het Verdrag tot instelling van een Grondwet voor Europa niet zomaar een verdrag is maar een nieuwe constitutionele orde opzet. Het verdrag zet een kwalitatieve stap vooruit en houdt een soevereiniteitsdelegatie in waarvoor geen basis in de Belgische Grondwet kan worden teruggevonden.

De spreker is van oordeel dat er een gigantisch verschil is tussen het organiseren van een maatschappelijk debat en een volksraadpleging. Een dergelijk debat komt er eigenlijk op neer dat de politici het toch beter weten en dat men het eens zal gaan uitleggen aan de mensen. Het is in feite een vorm van paternalisme. De minister-president zou zich de kosten beter besparen want het netto-resultaat van een voorlichtingscampagne om vanuit Brussel met nog meer Europa opgezadeld te worden zal eerder een averechts effect hebben. Het houden van een volksraadpleging daarentegen zou betekenen dat de politici in bescheidenheid gaan luisteren naar wat het soevereine volk over deze belangrijke aangelegenheid – het instellen van een nieuwe constitutionele orde – denkt.

Er is volgens de heer Van Overmeire een belangrijk verschil tussen het voorstel van decreet van Vlaams Belang en dat van Groen!, met name wat betreft de precieze formulering van de vraag die aan de bevolking wordt voorgelegd. In het voorstel van Vlaams Belang luidt de vraag: "Wilt u dat ons land toetreedt tot het Verdrag tot instelling van een Grondwet voor Europa?". Hier wordt effectief gepeild naar de mening van de bevolking. In het voorstel van Groen! luidt de vraag: "Moet het Vlaams Parlement haar goedkeuring verlenen aan het Verdrag tot vaststelling van een Grondwet voor Europa?". Volgens de spreker zal de formulering van Groen! veel meer bezwaren van de Raad van State uitlokken omdat er een toelating van de bevolking gevraagd wordt om het verdrag goed te keuren. Dat zou effectief niet stroken met de bestaande constitutionele orde.

De spreker verwijst naar het argument van de minister-president van de vermenging van verschillende vraagstukken. Dat risico bestaat inderdaad altijd en op elk moment bij elke volksraadpleging. Dan zou

men eigenlijk nooit en op geen enkel niveau nog een volksraadpleging kunnen organiseren. Op elk moment zal er immers wel een situatie bestaan die kan interfereren met de volksraadpleging. Men kan zich zelfs de vraag stellen of men nog wel vrije en eerlijke verkiezingen kan houden. Bij de gemeenteraadsverkiezingen van volgend jaar bijvoorbeeld zal de nationale politiek ook wel een weerslag hebben op de resultaten in de steden en gemeenten. De mensen worden nu eenmaal voortdurend beïnvloed door allerlei gebeurtenissen.

Anderzijds mag men de zes miljoen Vlamingen niet als complete idioten zien door te stellen dat de tekst van de Europese Grondwet te ingewikkeld is om er met een eenvoudig 'ja' of 'neen' op te antwoorden. De overgrote meerderheid is intelligent genoeg om zich een mening te vormen over de tekst die voorligt. Indien de Vlamingen niet verstandig genoeg zouden zijn om zich een mening te vormen over de Europese Grondwet, dan zouden zij ook niet verstandig genoeg zijn om zich een mening te vormen over de programma's van de verschillende partijen naar aanleiding van verkiezingen. Veel van die programma's zijn niet helderder dan de tekst van de voorliggende Europese Grondwet.

De heer *John Vrancken* verwijst eveneens naar de stelling van de minister-president dat een eenvoudig 'ja' of 'neen' op de Europese Grondwet een te grote reductie is van de problematiek. Op de ratificatie van het verdrag kan echter ook louter met 'ja' of 'neen' worden geantwoord.

Mevrouw *Marleen Vanderpoorten* stelt dat de VLD haar principes absoluut niet heeft opgeborgen. VLD blijft voorstander van referenda maar wenst wel rekening te houden met de grondwettigheid van een en ander. Zij merkt op dat de algemene vergadering van de afdeling wetgeving van de Raad van State met betrekking tot voorstellen houdende instelling van een referendum en volksraadpleging, zowel in federale, gemeenschaps- als gewestaangelegenheden, herhaaldelijk heeft geoordeeld dat voor het invoeren van zulk een procedure, ongeacht of deze permanent dan wel met betrekking tot een bepaald onderwerp wordt gehouden, een voorafgaande wijziging van de Grondwet noodzakelijk is. Er zijn in het verleden pogingen tot herziening van de Grondwet geweest maar tot dusver zijn die niet gelukt. Gelet hierop zal de VLD de voorliggende voorstellen van decreet niet steunen. De VLD vindt het houden van een maatschappelijk debat over de Europese Grondwet wel heel belang-

rijk. Daarvoor moeten de nodige middelen worden vrijgemaakt.

De heer *Jacky Maes* stelt vast dat de ene minder Europa wil en de andere meer Europa. Voor sp.a is een sterke Europese Unie heel belangrijk. Sp.a is voorstander van een sterk politiek en sociaal Europa omdat Europa de beste garantie is op vrede, sociale vooruitgang en economische welvaart. Men moet de klemtoon niet te veel leggen op de concurrentie en economische liberalisering. Voor sp.a zijn de sociale accenten belangrijker.

Europa moet duidelijke beslissingen nemen over een buitenlands beleid, moet kunnen strijden tegen onveiligheid, fraude en criminaliteit. Europa moet sterke garanties bieden voor het voortbestaan en de financiering van het systeem van de maatschappelijke solidariteit. Zij moet een duurzaam economisch beleid kunnen voeren en krachtige impulsen geven aan een innovatie- en wetenschapsbeleid. Sp.a wil ook dat Europa aanspoort om meer mensen aan het werk te zetten, dat sterke normen voor de bescherming van het milieu worden opgelegd en dat er niet wordt gediscrimineerd op basis van geslacht.

Gelet op deze uitgangspunten is sp.a tevreden over wat vandaag in de Europese Grondwet voorligt. Het sociaal Europa kreeg een plaats in de Europese Grondwet die voor sociale vooruitgang zorgt. Zo moet bij elke Europese beslissing gekeken worden naar de sociale gevolgen. In de Grondwet staan allerlei grondrechten zoals de bescherming van persoonsgegevens, de vrijheid van meningsuiting en een verbod op discriminatie. Positief is ook dat Europese leiders voortaan met gekwalificeerde meerderheden beslissen op het vlak van justitie en binnenlandse zaken terwijl daarvoor vroeger unanieme beslissingen nodig waren.

Wat het voorstel tot het houden van een volksraadpleging betreft, heeft de heer Maes bedenkingen bij de gesloten vraagstelling. Op één vraag met 'ja' of 'neen' moeten antwoorden is een te grote verenging. De spreker is niet a priori tegen een volksraadpleging maar dan moet er wel aan twee voorwaarden worden voldaan. Ten eerste moet er een stemplicht gelden voor het referendum en geen stemrecht. Democratische vooruitgang wordt immers niet bereikt als slechts de helft of zelfs minder van de stemgerechtigden hun keuze maken. Ten tweede moet er voorafgaand aan de volksraadpleging een goede en grote informatiecampagne georganiseerd worden zodat

de mensen met kennis van zaken en meer genuanceerd kunnen oordelen in plaats van enkel met 'ja' of 'neen' te kunnen antwoorden. Aan beide voorwaarden wordt echter niet voldaan zodat de fractie van de spreker geen steun zal verlenen aan de voorliggende voorstellen van decreet.

De heer *Jan Roegiers* beperkt zijn tussenkomst tot het thema van de volksraadpleging. De Europese Grondwet zelf is een thema dat best in de commissie voor Buitenlands Beleid wordt besproken. De spreker sluit zich uitdrukkelijk aan bij de tussenkomst van mevrouw Smet. Hij schaart zich achter het voorstel van resolutie om een volgehouden maatschappelijk debat te organiseren over de Europese eenmaking en om daarvoor de nodige middelen uit te trekken.

De heer Roegiers stelt zich de vraag of een beleid noodzakelijkerwijze gedragen moet worden door een overgrote meerderheid van de bevolking. Als bijvoorbeeld in een volksraadpleging een meerderheid zich uitsprekt om de rechten van een of andere minderheid te beknotten dan is dat een slechte zaak, zelfs al gaat het om een beslissing die door een meerderheid werd genomen en op een democratische wijze is tot stand gekomen.

Referenda en volksraadplegingen zijn instrumenten die ook misbruikt kunnen worden. Ze zijn nuttig als ze ertoe bijdragen hangende kwesties op een rustige en vreedzame wijze te beslechten. Ze hebben een meerwaarde als ze helpen om machtsmisbruik aan banden te leggen. Er zijn echter ook situaties waar ze niet nuttig zijn en waar ze de problemen veeleer groter maken dan helpen oplossen.

In een volksraadpleging wordt een voorstel tot zijn essentie herleid. Men is er voor of men is er tegen. Soms leidt een referendum alleen maar tot grotere polarisatie en worden conflicten op de spits gedreven. Dat probeert men best te vermijden. Professor Stouthuysen heeft enkele eenvoudige criteria naar voor geschoven om af te wegen of men over een bepaald onderwerp voor of tegen een volksraadpleging moet zijn. Als een volksraadpleging de tegenstellingen in de samenleving op de spits dreigt te drijven en als de volksraadpleging alleen maar dient om de machtspositie van populistische of ondemocratische politici groter te maken, doet men best niet mee. In het geval van de volksraadpleging over de Europese Grondwet valt de test voor de heer Roegiers negatief uit. Spirit zal de voorliggende voorstellen van decreet dan ook niet steunen.

De heer *Luc Van den Brande* vindt de band tussen politieke verantwoordelijkheid en democratisch draagvlak niet altijd even evident. De spreker wenst een extreme vergelijking te maken. De basiswaarden van onze democratie – gelijkheid, vrijheid, broederlijkheid en andere – zijn eigenlijk tot stand gebracht door een absolute minderheid. De Bastille werd bestormd door slechts 417 mensen. De spreker bedoelt hiermee dat er niet steeds een mathematische meerderheid nodig is om bepaalde zaken naar voor te brengen. Wel moet er een draagvlak tot stand worden gebracht voor de politieke wil om het Europees proces verder te zetten. Dat Europees proces zal niet stoppen bij deze Grondwet; het ontwerp van grondwettelijk verdrag is een fase in een proces dat begonnen is als een vredebrengend ideaal en dat geëvolueerd is van een economische samenwerking naar een politieke unie.

De vraag is nu of het nuttig is om via een referendum te oordelen of men het Verdrag tot oprichting van een Europese Grondwet moet goedkeuren. De spreker meent dat dat niet het geval is. Krachtens de huidige grondwettelijke bepalingen is dat trouwens niet mogelijk. Het gaat hier om een ontwerp van grondwettelijk verdrag. In het huidige constitutioneel bestel is heel duidelijk aangegeven welke zaken men naar het supranationaal niveau van de Europese Unie heeft overgedragen.

Ten slotte meent de spreker dat er een probleem is in verband met de koppeling tussen de Europese ontwikkelingen en wat er daarover bij de mensen leeft. Als men Europa ziet als een hiërarchisch gegeven met bovenaan de Europese Commissie en daaronder de lidstaten, de regio's en ten slotte de lokale besturen, dan is er een probleem. Men moet Europa zien als een partnerschap. De spreker verwijst naar debatten uit het einde van de jaren 80 toen Europa het perspectief op miljoenen jobs bood. Dergelijke debatten over Europa zouden bestendig moeten worden georganiseerd. Het voorstel van resolutie van de meerderheidspartijen wil dergelijke debatten stimuleren. De Vlaamse Regering, het Vlaams Parlement en het maatschappelijk middenveld moeten aangeven wat de toegevoegde waarde is van Europa. Dat is een continu proces dat in de diepte gaat, terwijl een volksraadpleging een momentopname is. Een volksraadpleging is dan ook niet de juiste weg om het debat te voeden.

De heer *Joris Van Hauthem* stelt vast dat men in verband met de Europese Grondwet blijkbaar geen volksraadpleging wil om het debat niet te polariseren of omdat het bepaalde partijen in de kaart kan

spelen. De spreker betreurt dit en vindt dat men het instrument van de volksraadpleging niet enkel om opportuniteitsredenen mag hanteren. Op de opmerking dat men niet genuanceerd kan antwoorden bij een volksraadpleging, repliceert de heer Van Hauthem dat het parlement het verdrag ook niet kan amenderen en dat het ook enkel 'ja' of 'neen' kan stemmen. Als het parlement enkel 'ja' of 'neen' kan stemmen, kan men dat aan de bevolking ook vragen. Ten slotte vraagt de spreker zich af hoeveel parlementsleden de Europese Grondwet daadwerkelijk zullen gelezen hebben op het ogenblik dat zij over het verdrag moeten stemmen in de plenaire vergadering.

De heer *Norbert De Batselier* meent dat het gaat om een belangrijk debat, zowel vanuit de invalshoek volksraadpleging als vanuit de invalshoek Europa. De spreker is niet in alle omstandigheden voorstander van een volksraadpleging, maar is daar wel voorstander van onder zeer bepaalde voorwaarden. Als het punt zeer dicht bij de bevolking staat, kan die daar perfect over oordelen. Hoe verder het onderwerp afstaat hoe minder gemakkelijk het is voor de bevolking om daar een oordeel over te vormen. In het geval van de Europese Grondwet krijgt men een combinatie van iets dat de bevolking raakt maar dat toch veraf is. In het stadium waarin Europa zich vandaag bevindt, meent de spreker dat een volksraadpleging niet aangewezen is. De situatie is vandaag te ambigu.

De spreker heeft de tekst van de Grondwet gelezen en dat sterkt hem in de overtuiging dat men hiermee de bevolking niet wakker zal krijgen. De tekst bevat een omvangrijk institutioneel gedeelte, werkingsprincipes, rechten, beleidselementen enzovoort. Een Grondwet is op zich geen maatschappelijk project maar moet getoetst worden aan de vraag of zij verschillende maatschappelijke projecten toelaat. De fracties in het parlement hebben allemaal een verschillend maatschappelijk project. Enkel een ja- of neen-antwoord is daarom een foutief antwoord. Dat zou de democratie verflauwen. Men moet wel de keuze hebben en verkiezingen kunnen houden over de verschillende Europese maatschappelijke projecten.

De heer *De Batselier* sluit zich aan bij de opmerkingen over de enorme evolutie die het Europees project doormaakte en zal doormaken. Men is in feite gestart met een samenwerking rond kolen en staal, dat wil zeggen sectoren die zich destijds in moeilijkheden bevonden. Samen met het vredesideaal lag dat aan de basis van de Europese samenwerking.

De spreker wil zich niet verschuilen achter eventuele grondwettelijke bezwaren tegen het houden van een

referendum. Hij is van oordeel dat het democratisch verarmend zou zijn om louter een 'ja' of 'neen' te antwoorden op dit soort van problemen. Evenmin zou hij voorstander zijn van een 'ja' of 'neen' op een referendum over bijvoorbeeld belastingverhoging of pensioenverhogingen. Het is juist dat men op het verdrag ook slechts 'ja' of 'neen' kan antwoorden. Het verschil is echter dat er aan het verdrag een onderhandelingsperiode is voorafgegaan en men zelf mee heeft onderhandeld.

5. Replieken van de indieners van de voorstellen van decreet

De heer *Eloi Glorieux* vindt het een goede zaak dat de regering 32.000 euro ter beschikking stelt om het maatschappelijk debat over de Europese Grondwet in de provinciesteden te organiseren. Positief en zinvol is ook dat het niet om een eenmalig initiatief gaat maar dat het een continu proces zal zijn. Dat betekent echter niet dat de mensen zullen accepteren dat men in het parlement snel het verdrag goedkeurt en dat men pas daarna met hen gaat praten. Een referendum zou net een middel moeten zijn om de mensen meer betrokken te maken. Een referendum zou een mobilisatiemiddel zijn om mensen samen te brengen en ideeën te confronteren. Als de beslissing tot goedkeuring al genomen is, zullen de mensen niet meer aangespoord kunnen worden om naar vergaderzalen te gaan om over het Europees project te praten.

De spreker meent dat er een groot onderscheid is tussen de beweegredenen van Groen! en die van Vlaams Belang om voor een volksraadpleging te pleiten. Groen! staat inderdaad voor meer Europa maar dan wel voor een politiek Europa dat zowel in de breedte als in de diepte moet worden uitgewerkt. Het moet een sociaal Europa zijn waarin solidariteit en duurzaamheid vooropstaan. Vlaams Belang heeft hier ongetwijfeld een andere mening over.

De heer *Glorieux* merkt op dat Groen! het politiek-ideologisch debat met de bevolking over de Europese Grondwet tenminste durft aangaan. Men heeft geen schrik dat de mensen het debat zouden verenigen tot de toetreding van Turkije of dat het zou worden vermengd met andere actuele thema's. Als dergelijke zaken leven bij de mensen is het net de taak van de politici om daarover het debat aan te gaan en om de eventuele angsten met argumenten tegen te gaan. Het houden van een referendum zou de gelegenheid bij uitstek zijn om een en ander aan de bevolking uit te leggen.

De spreker haalt de uitspraak aan van de sp.a-voorzitter dat wie links de rug toekeert naar rechts kijkt. Als men zich echter in het centrum bevindt kan men zowel naar links als naar rechts kijken. Voor de heer Glorieux is het duidelijk dat Groen! naar links kijkt. Hij betreurt dat de meerderheid geen democratische argumenten in het debat durft in te brengen. Groen! wil wel het debat met de mensen aangaan, ook met diegene die de Europese Grondwet om een aantal redenen afwijzen. Vandaar ook de vraag om het voorstel tot het houden van een volksraadpleging te ondersteunen.

De heer *Karim Van Overmeire* vindt in heel de discussie het concept van soevereiniteit cruciaal. De vraag is waar de soevereiniteit ligt en welke rol de volksvertegenwoordigers daarbij spelen. Zijn parlementairen vertegenwoordigers van het volk en berust de soevereiniteit bij het volk? Moeten volksvertegenwoordigers op cruciale ogenblikken niet in bescheidenheid durven terugkoppelen naar de samenleving? Men moet de samenleving niet enkel raadplegen wanneer het over een parkeergarage in de buurt gaat, maar ook als de samenleving zich op een kruispunt bevindt en de vraag zich stelt welke richting men uit wil.

De Europese eenmaking is gestart als een vredebrengend project. Dat doel is alleszins geslaagd. Vandaag gaat het echter over veel meer, namelijk de oprichting van een supranationale staat, de uitbouw van een constructie waarin de inwoners zich niet meer herkennen. Op dergelijk cruciaal moment moeten de politici de bescheidenheid hebben om terug te koppelen naar de burgers en hen vragen of ze nog mee zijn.

De spreker is ervan overtuigd dat de mensen niet meer mee zijn. Zij stellen zich vragen over de recente uitbreiding met tien nieuwe lidstaten, waaronder enkele Balkanlanden waarvan iedereen weet dat ze er niet klaar voor zijn. Men stelt zich vragen over een eventuele toetreding van Turkije en heel de discussie over de verdieping van de unie kan men al lang niet meer volgen. Het is niet alleen een kwestie van niet begrijpen wat er aan de hand is, maar ook van niet akkoord gaan dat men het beslissingsniveau verlegt van de nationale staten, met politici waarmee men kan communiceren, menselijk contact kan hebben, wier taal men spreekt, naar een niveau dat voor 90 à 95% van de mensen ongrijpbaar is geworden. Het Europees niveau heeft ongetwijfeld zijn nut op verschillende domeinen, maar de uitbouw ervan mag geen doel op zich worden.

6. Stemming

Het voorstel van decreet betreffende het houden van een volksraadpleging over de Europese Grondwet wordt verworpen met 9 stemmen tegen 5.

Het voorstel van decreet houdende organisatie van een volksraadpleging in Vlaanderen over het verdrag tot instelling van een Grondwet voor Europa wordt eveneens verworpen met 9 stemmen tegen 5.

De verslaggever,

De voorzitter,

Marnic
DE MEULEMEESTER

Norbert
DE BATSELIER